

котрих відбувається впродовж певних етапів та знаходиться в тісному зв'язку з емоційним та рольовим компонентами батьківської родини. Для перехідного періоду становлення сексуальності дівчини особливого значення набувають відносини з матір'ю. На пубертатному, перехідному та зрілому етапі формування жіночої сексуальності було виявлено як гармонійні типи батьківського відношення, так і дисгармонійні, які призводять до формування нереалізованої, негармонійної, інфантильної, пригніченої сексуальності. Також необхідно наголосити, що значення батьківського ставлення має відмінності на кожному з досліджуваних етапів.

У подальшому планується дослідження особливостей ранньої соціалізації особистості та вплив структури батьківської родини на сексуальність жінок в контексті психосексуального розвитку.

Список використаних джерел

1. Васильченко Г. С. Общая сексопатология / Г. С. Васильченко. – М.: Медицина, 1977. – 352 с.
2. Менегетти А. Женщина третьего тысячелетия. / А. Менегетти. – М.: ННБФ “Онтопсихология”, 2007. – 256 с.
3. Шапарь В. Б. Психодиагностика отношений между родителями и детьми / В. Б. Шапарь. – Ростов на Д.: Феникс, 2006. – 432 с.
4. Шарфф Д. Э. Сексуальные отношения: Секс и семья с точки зрения теории объектных отношений / Д. Э. Шарфф. – М.: Когито-Центр, 2008. – 304 с.
5. Фигдор Г. Дети разведенных родителей: между травмой и надеждой (психоаналитическое исследование) / Г. Фигдор. – М.: Наука, 1995. – 376 с.
6. Эльячэфф К. Дочки – матери. Третий лишний?: Пер с франц / О. Бессоновой, К. Эльячэфф, Н. Эйниш. – М.: Институт Общегуманитарных Исследований, 2008. – 448 с.
7. Энциклопедия глубинной психологии. Том 1. Зигмунд Фрейд / Пер. с англ. – М.: Когито-Центр, 1998. – 800 с.

In the article the characteristics of parental relations, which have a significant impact on the sexual sphere of women at different stages of psychosexual development were analyzed. The results of comparative analysis of characteristics of child-parent relationships and sexuality of pubescent girls, the transition period and sexually mature women were shown.

Key words: sexuality, psychosexual development, parental education, a comparative analysis.

Отримано: 11.03.2010

Розвиток творчості та формування наукової картини світу в майбутніх учителів біології

Формування наукової картини світу за допомогою фундаментальних закономірностей природи організує в єдину систему знання, отримані при вивченні біологічних предметів. Пізнання сутності живого сприяє розвитку творчості майбутнього вчителя біології – продуктивної діяльності, здатної породжувати якісно нові цінності суспільного значення.

Ключові слова: наукова картина світу, розвиток творчості, природничонаукове мислення, майбутні вчителі біології, біологічні дисципліни.

Формирование научной картины мира с помощью фундаментальных закономерностей природы организует в единую систему знания, полученные при изучении биологических предметов. Познание сути живого увеличивает уровень развития творчества будущего учителя биологии – продуктивной деятельности, которая может порождать качественное новые ценности общественного значения.

Ключевые слова: научная картина мира, развитие творчества, естественнонаучное мышление, будущие учителя биологии, биологические дисциплины.

У сучасних умовах розвитку біологічної освіти пріоритет надається оволодінню науковими знаннями на теоретичному рівні пізнання. Це сприяє більш глибокому засвоєнню навчальних дисциплін і впливає на формування єдиної природничо-наукової картини світу та розвиток творчості майбутніх учителів біологічних дисциплін.

Розвиток творчості – це процес формування особистості, обумовлений продуктивною діяльністю, здатною породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення. Він передбачає наявність у особистості здібностей, мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною, оригінальністю та унікальністю.

Проблема розвитку творчості майбутніх учителів біологічних дисциплін передбачає розкриття основних положень підходів до розвивального потенціалу природничонаукової освіти (С.А. Авраменко М.Ф. Бабій, М.Д. Войправ, С.В. Васильєв, А.С. Волкова, Н.Ф. Винокурова, Е.В. Гірусов, М.В. Гриньова, С.Д. Дерябо,

В.Р. Ільченко, Л.М. Кудояр, Т.В. Кучер, А.В. Степанюк, В.А. Ясвін); провідних вітчизняних та зарубіжних концепцій розвитку творчості особистості (Л.С. Виготський, О.К. Дусавицький, Д. Дьюї, Г.С. Костюк, О.М. Леонт'єв, С.Д. Максименко, Ж. Піаже, О.Я. Савченко, З. Фрейд); ідей про механізми творчості (М. Вертгеймер, А. Маслоу, Т.І. Суценок, В.А. Роменець, Г. Уеллес); теорій про творчі здібності і розвиток творчості (В.І. Андреев, С. Баррет, А. Бергсон, Е. Боно, О.В. Губенко, Л.Л. Гурова, Н.В. Бордовська, К. Ізард, О.В. Киричук, О.І. Кульчицька, А.Є. Ларін, Н.О. Лосський, Л.М. Милоголовкіна, Б.П. Нікітін, К.К. Платонов, Є.І. Рогов, С.Л. Рубінштейн, С.О. Сисоева, О.К. Тихомиров, Л.С. Яковицька); теорій розвитку творчої особистості в діяльності (О.Г. Асмолов, Н.Л. Коломінський, О.М. Леонт'єв, Б.Ф. Ломов, В.О. Моляко, Л.А. Радзіховський, В.А. Роменець, В.І. Слободчиков, Г.В. Суходольський, В.Ф. Шадріков та ін.).

У дослідженнях виділяються такі складові розвитку творчості особистості: прагнення до розвитку, духовного росту, здатність дивуватися при зіткненні з новим, незвичним, ентузіазм, здатність до самовираження, вміння повністю орієнтуватись у проблемі; спонтанність, безпосередність, спонтанна та адаптивна гнучкість, оригінальність, дивергентність мислення, здатність до швидкого набуття нових знань, чутливість, сприйнятливність до нового; здатність легко долати розумові бар'єри, перешкоди, відступати, відмовлятися від своїх думок, теорій, „народжуватися кожен раз заново”, здатність відкидати несуттєве, другорядне, готовність напружено і важко працювати, до складання складних структур із елементів, до синтезу та до аналізу, до комбінування, до диференціації явищ; внутрішня зрілість, скептичність, сміливість, „смак” до тимчасового хаосу, відсутності порядку, прагнення довго залишатися наодинці, ствердження і підкреслення свого „Я”, здатність зберігати впевненість в умовах невизначеності [1; 2; 6] та ін.

Розвиток творчості забезпечує творчість – діяльність на вищому психологічному рівні. За психологічним словником, творчість – діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей. Будучи за своєю сутністю культурно-історичним явищем, творчість має психологічний аспект: особистісний і процесуальний. Вона передбачає наявність у особистості здібностей, мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною, оригінальністю, унікальністю. Вивчення цих властивостей особистості виявило важливу роль уяви, інтуїції, неусвідомлених компонентів розумової активності, а також потреби особистості в самоактуалізації, в розкритті і розширенні своїх можливостей [7].

А.В. Степанюк проблему формування цілісних знань про живу природу розглядає у двох аспектах: 1) формування знань про цілісну природу за допомогою змісту програмового матеріалу з основ наук; в основу відбору та конструювання даного змісту доцільно покласти уявлення про системність природи, ієрархічний принцип її побудови; 2) спеціальне цілеспрямоване формування цілісних знань про живу природу [8].

Цілісні знання повинні включати інформацію про істотні характеристики системи на заключному етапі її розвитку. Отже, цілісними можна вважати знання, які адекватно відображають системність природи й характеризуються такими показниками повноцінно засвоєних знань, як системність, повнота та узагальненість стосовно кожної реально існуючої її складової.

Про цілісність знань можна говорити на рівні живої природи, її організації (клітинно-організмовому, популяційно-видовому та біосферно-біогеоценотичному), а також на рівні окремо реально існуючих складових систем. (Наприклад, на організмовому рівні повинні бути сформовані цілісні знання про організм рослини, бактерії, гриба, тварини, людини.) Спостерігається певна ієрархічність у цілісних знаннях про живу природу. Це повністю збігається з філософським положенням про те, що природа повинна бути розглянута як система ступенів, кожний із яких обов'язково впливає із наступного і є найближчою істиною того, з якого він виник. Вивчення природи за ієрархічним принципом дає можливість логічно обґрунтувати розкриття зв'язків між системами різних рівнів і, таким чином, сприяє формуванню цілісної картини світу.

Природничонаукова картина світу – це інтегральний образ природи, створений шляхом синтезу природничонаукових знань на основі системи фундаментальних закономірностей природи, що включає уявлення про матерію і рух, взаємодію, простір і час.

Розуміння природничонаукової картини світу – це мислительний процес, спрямований на з'ясування істотних рис, властивостей і зв'язків предметів, явищ природної дійсності. У природничонауковому творчому знанні майбутніх учителів важливе значення має з'ясування ступеня точності й повноти розуміння ними навчального матеріалу [6].

Ми переконані, що пізнання сутності природи, ерудованість в галузі біології, підвищує рівень розвитку творчості студента – сукупність знань, умінь і сформованих під час їх засвоєння розумових дій, вільне оперування ними в процесах природничонаукового мислення, які забезпечують засвоєння в певному обсязі нових знань і умінь.

Дотримання підходу від системи нижчого рангу до системи вищого рівня, коли та, що розміщена нижче, ніби вкладена у вищу систему, дасть змогу простежити появу в кожній системі нових властивостей, які не зводяться до якостей елементів, що їх складають, показати, як виявляються закономірності розвитку природи на кожному рівні зокрема і в біологічній формі існування матерії в цілому [8].

Освітній процес нині належить до синергетичних (узгоджено діючих) відкритих систем, які при наявності в них загальних закономірностей здатні до самоорганізації й виникнення в них нових структур. За нової парадигми освіти саме синергетичний підхід як загальнометодологічний має стати основним у педагогіці взагалі і в організації навчальної діяльності студентів зокрема, адже він забезпечує справжню демократизацію навчання, його самоорганізацію і саморозвиток, швидке врахування соціальних змін, адекватне педагогічне реагування на них, гнучку переорієнтацію людини в будь-якій діяльності. Однією з основ синергетичного системного підходу є його нелінійність (багатоваріантність) і унікальність, що виникає на етапі якісних змін у системі [6; 9; 10; 11; 12; 13; 14].

Основні риси творчої особистості, які треба розвивати у процесі навчання і виховання: глибина і об'ємність знань; уміння застосовувати їх у різних ситуаціях; сформована стійка потреба до постійного відновлення знань; придбання нових знань; прагнення до істини; здібність глибоко проникати у сутність проблеми; здатність до аналізу і синтезу; творча самостійність; прагнення до самовдосконалення, самореалізації.

Творчість особистості органічно пов'язана з її творчими здібностями. Питання творчих здібностей розглядають В.І. Андреев, І.Я. Лернер, А.Н. Лук, В.А. Моляко, Я.А. Пономарьов. За класифікацією В.І. Андреева, існують мотиваційні, інтелектуально-логічні, інтелектуально-евристичні та самоорганізаційні здібності [6]. Всі компоненти творчих здібностей тісно пов'язані між собою і в процесі творчої діяльності відіграють певну роль. Однак творчими, у вузькому значенні слова, є інтелектуально-евристичні здібності. Це передусім здібність генерувати ідеї, висувати гіпотези, фантазувати, асоціативно мислити, бачити суперечності, переносити знання і вміння в нові ситуації; це здатність відмовитися від нав'язаної ідеї, незалежно судити, критично мислити, оцінювати. Саме ця група творчих властивостей більшою мірою, ніж інші, бере участь у створенні нового, творчого продукту.

Беручи за основу методику "Значення слів" О.І. Беседіна, І.І. Ліпатова, О.В.Тимченка, В.Б. Шапаря на визначення творчого мислення особистості [4], нами розроблено методику "Значення біологічних понять", призначену для оцінювання ерудованості

майбутніх учителів у галузі біології, розуміння ними єдиної природничонаукової картини світу.

Піддослідним пропонується 25 біологічних понять, з різними значеннями. За 15 хвилин вони повинні записати максимальну кількість значень для кожного слова. Завдання виконується на чистих листах паперу.

Список біологічних понять представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Система біологічних понять

Загальна біологія	Біологія рослин	Біологія тварин та людини
цитоплазма	плід	судина
мейоз	ліс	моллюск
фагоцитоз	насіння	лелека
мембрана	корінь	око
живлення	андроцей	нерв
хромосома	листопад	гемоглобін
ядро	ярусність	
онтогенез		
фотосинтез		
біосфера		
екосистема		
секреція		

Кількість підібраних біологічних понять дає можливість оцінити особливості ерудованості як специфічної складової розвитку творчості майбутнього вчителя біологічних дисциплін відповідно розроблених рівнів (див. табл. 2).

Таблиця 2

Рівні ерудованості майбутніх учителів у галузі біології

	I неформований (низький)	II частково сформований (середній)	III сформований (високий)
Рівень ерудованості	Студент орієнтується у змісті незначної кількості біологічних понять. Не володіє інформацією про взаємозв'язки живої та неживої природи	Пояснює значення біологічних понять, але допускає помилки. Не повністю розуміє інтегральний образ природи	Чітко формулює визначення біологічних понять, наводить максимальну кількість їх значень. Дає глибокий аналіз єдиної природничонаукової картини світу
К-сть підібраних слів	1 – 49	50 – 99	>100

У Полтавському державному педагогічному університеті імені В.Г.Короленка, Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С.Сковороди, Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького нами здійснено констатувальне дослідження, де було задіяно 368 майбутніх учителів біологічних дисциплін. Воно полягало у дослідженні рівнів розвитку творчого мислення студентів як складової розвитку їх творчості за методикою “Значення слів” О.І.Бесєдіна, І.І.Ліпатова, О.В.Тимченка, В.Б.Шапаря та визначенні їх рівнів ерудиції в галузі біології за авторською методикою “Значення біологічних понять”. Результати констатувального дослідження наведено в табл. 3, 4.

Таблиця 3

Рівні розвитку творчого мислення майбутніх учителів (368 осіб) біологічних дисциплін за методикою “Значення слів”
О.І.Бесєдіна, І.І.Ліпатова, О.В.Тимченка, В.Б.Шапаря

Рівень розвитку творчого мислення	I неформований (низький)	II частково сформований (середній)	III сформований (високий)
КГ	22,3 %	60,7 %	17 %
ЕГ	21 %	61 %	18 %

Дані табл. 3 свідчать, що 18% студентів експериментальної групи та 17% студентів контрольної групи мають високий рівень розвитку творчого мислення. Досліджувані вміють глибоко творчо осмислювати матеріал і мають здібності до створення нового продукту, що відрізняється новизною та оригінальністю. 61% студентів експериментальної групи та 60,7% контрольної групи – мають середній рівень, що свідчить про вміння майбутніх учителів породжувати широку розмаїтість ідей, але при цьому припускаються помилок. 21% студентів експериментальної групи та 22,3% майбутніх учителів біологічних дисциплін контрольної групи із низьким рівнем розвитку творчого мислення, висловлюють мінімальну кількість ідей, серед яких більшість не відповідає поставленому завданню.

Таблиця 4

Рівні ерудованості майбутніх учителів біологічних дисциплін (368 осіб) за авторською методикою “Значення біологічних понять”

Рівень ерудованості з біологічних понять	I неформований (низький)	II частково сформований (середній)	III сформований (високий)
КГ	35 %	50 %	15 %
ЕГ	32 %	52 %	16 %

Із табл. 4 зрозуміло, що 16% майбутніх учителів біології експериментальної групи та 15% студентів контрольної групи – з високим рівнем ерудованості. Студенти чітко формулюють визначення біологічних понять, наводять максимальну кількість їх значень, дають глибокий аналіз єдиної природничонаукової картини світу. 52% досліджуваних експериментальної групи та 50% студентів контрольної групи мають середній рівень. Пояснюють значення біологічних понять, але допускають помилки. Не повністю розуміють інтегральний образ природи. 32% – студенти експериментальної групи та 35% майбутніх учителів контрольної групи з низьким рівнем ерудованості, оскільки орієнтуються у змісті незначної кількості біологічних понять. Не володіють інформацією про взаємозв’язки живої та неживої природи.

З’ясовано, що існує різниця в рівнях розвитку творчого мислення та ерудованості студентів як майбутніх фахівців. Так, на 9% більше майбутніх учителів біології із середнім показником рівня розвитку творчого мислення, ніж з показником середнього рівня ерудованості студентів як майбутніх фахівців. Відповідно, на 2% – з високим рівнем, але на 11% менше з низьким рівнем розвитку творчого мислення, ніж із низьким рівнем ерудованості майбутнього вчителя біології.

Результати дослідження свідчать, що творче мислення є важливою складовою розвитку творчості, але ерудованість з біологічних понять, природничонаукові знання є специфічними показниками розвитку творчості майбутніх учителів біологічних дисциплін.

Одним із основних завдань викладача є правильна організація навчальної діяльності студентів, спрямована на розвиток творчості з їх фаху. Справжня творча навчальна діяльність майбутнього вчителя біології: по-перше, має містити всі компоненти поняття діяльності; по-друге, ці компоненти мають бути специфічним біологічного змісту; по-третє, у навчальній діяльності обов’язковим є перетворюючий творчий компонент. Формування природничонаукової картини світу у студентів слід розглядати в єдності з їх розвитком творчості, інтересами, потребами, емоціями, почуттями, переживаннями, всіма компонентами його духовного світу.

За В.Р.Ільченко [3], природничонаукове світорозуміння – це система знань про природу, що формується в свідомості особистості в процесі вивчення природничонаукових предметів, та мислительна діяльність зі створення цієї системи. Розуміння світу досягається завдяки відкриттю одиничних, стійких структур, що лежать в основі різноманітності змінних явищ – фундаментальних закономірностей,

які властиві світу. Процес розуміння – системний за своїм характером, він відбувається в результаті взаємодії частин і цілого. Щоб зрозуміти щось, потрібно передбачати його цілісність, а потім переходити до вивчення його частин. Подальший синтез знання про частини буде забезпечувати більш повне і глибоке розуміння цілого: включення до нього знань про частини буде розширювати горизонт розуміння.

Отже, природничонаукове розуміння студента можна визначити як мислительну творчу діяльність, у процесі якої за допомогою фундаментальних закономірностей природи організуються в єдину систему знання, отримані при вивченні біологічних наукових предметів.

Обов'язковою умовою формування природничонаукового мислення студентів є послідовність і системність у навчальному процесі. Для формування природничонаукового мислення й розвитку творчості студентів важливим є:

- взаємозв'язок теоретичних знань із практичною діяльністю;
- концентрація природничого змісту не тільки в предметних, але й спеціальних темах та інтегрованих курсах, які розкривають взаємодію суспільства і природи;
- поєднання аудиторних занять з безпосереднім спілкуванням із природою у формі екскурсій тощо;
- використання проблемних методів навчання у вигляді рольових ігор, природничих клубів та ін.;
- поєднання усіх форм аудиторної і всіх форм позааудиторної роботи [2].

Зміст біологічних дисциплін зорієнтований на забезпечення засвоєння студентами знань про закономірності функціонування живих систем, їх розвиток і взаємодію, взаємозв'язок із неживою природою, формування уявлень про природничонаукову картину живого світу, синтез ідей про живі системи, оволодіння елементами наукового пізнання живої природи, формування складових наукового мислення (класифікація, екологічність, еволюційність і історизм, системність і цілісність), усвідомлення біосферної етики, розуміння необхідності раціонального використання та відновлення природних ресурсів, вироблення навичок застосування знань з біології у повсякденному житті.

Соціальним замовленням сучасній вищій школі в галузі біологічної освіти є перегляд концептуальних підходів до уточнення цілей біологічної освіти, нової побудови біологічних курсів, приведення методичної системи навчання біології у відповідність із рівнем розвитку педагогічних і психологічних досліджень. У другій

половині ХХ століття у вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці відзначено посилення еколого-еволюційної спрямованості природничонаукової освіти: розроблено теорію розвитку біологічних понять; визначено зміст, принципи, завдання, методи, шляхи і форми екологічної освіти; розкрито морально-етичні та морально-естетичні ідеї щодо цінності світу природи; проведено аналіз змісту поняття екологічної відповідальності, екологічної свідомості, екологічної культури; досліджено проблему формування цілісних знань про світ природи; з'ясовано тенденції, напрями і компоненти природничонаукової освіти.

Отже, актуальність проблеми формування у студентів цілісності знань про живу природу обумовлена радикальною зміною методологічних парадигм вивчення природи, новими вимогами до викладання природничих дисциплін у вищих навчальних закладах, розглядом біологічних курсів насамперед як світоглядних дисциплін, які повинні забезпечити формування у майбутніх учителів наукової картини світу, нової стратегії поведінки в біосфері.

Список використаних джерел

1. Дерябо С. Д. Экологическая педагогика и психология / С. Д. Дерябо, В. А. Ясвин. – Ростов н/Д. : Фенікс, 1996. – 480 с.
2. Загвязинский В. И. Педагогическое творчество учителя / В. И. Загвязинский. – М. : Педагогика, 1987 – 159 с.
3. Ильченко В. Р. Формирование естественнонаучного миропонимания школьников : Кн. для учителя / В. Р. Ильченко. – М. : Просвещение, 1993. – 192 с.
4. Книга практического психолога : Часть 1 / А. Н. Беседин, И. И. Липатов, А. В. Тимченко, В. Б. Шапарь. – Х. : РИП “Оригинал”, фирма “Фортуна – пресс”, 1996. – 424 с.
5. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк ; під ред. Л. М. Проколієнко ; упор. В. В. Андрієвська та ін. – К. : Рад. шк., 1989. – 608 с.
6. Пескун С. П. Формування творчості старшокласників у процесі вивчення курсу “Біологія 10-12”. Система “Дидакто-сервіс” : Навч.-метод. посіб. / С. П. Пескун. – Полтава : АСМІ, 2005. – 170 с.
7. Психологический словарь / Под ред. В. П. Заиченко, Б. Г. Мещерякова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Педагогика-Пресс, 1999. – 440 с.
8. Степанюк А. В. Формування цілісних знань школярів про живу природу / А. В. Степанюк // Педагогіка і психологія. – 1995. – №4. – С.50-57.

9. Яланська С. П. Методика забезпечення дидактичних умов творчого розвитку старшокласників при вивченні курсу біології / С. Яланська // Імідж сучасного педагога. – 2007. – № 9-10. – С. 124–127.
10. Яланська С. П. Організація самостійної та індивідуальної роботи майбутніх учителів біології. Ідеї В. О. Сухомлинського // С. П. Яланська, В. В. Оніпко // Спадщина видатних педагогів Полтавщини в міжнародному освітньому просторі : Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 12-13 берез. 2009 р. – Полтава, 2009.
11. Яланська С. П. Особливості розвитку творчості майбутніх учителів природничих дисциплін / С. П. Яланська, В. В. Оніпко // Вища освіта та Болонський процес : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 27-28 лист. 2008 р. – Полтава, 2008. – С. 85–88.
12. Яланська С. П. Проектування самостійної діяльності майбутніх учителів біології на створення корисних раціоналізаторських пропозицій / С. П. Яланська // Біорізноманіття: теорія, практика та методичні аспекти вивчення в загальноосвітній та вищій школі (присвячується 120-річчю від дня народження М.І. Вавілова) : матеріали наук.-практ. конф. / ПДПУ імені В.Г. Короленка; Полт. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М.В. Остроградського. – Полтава, 2008. – С. 322–324.
13. Яланська С. П. Розвиток лідерських якостей майбутнього учителя природничих дисциплін у педагогічному вищому навчальному закладі / С. Яланська // Імідж сучасного педагога. – 2007. – № 7-8. – С. 131–132.
14. Яланська С. П. Формування екологічної психології майбутнього вчителя біології / С. П. Яланська // Навколишнє середовище і здоров'я людини : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару, м. Полтава, 24-25 верес. 2008 р. / ПДПУ ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – С. 145–148.

Development of the natural science picture of the world by means of natural fundamental regularities combines knowledge gained in the process of studying biological subjects. The cognition of the main points of all alive helps to develop the creative activity of a future biology teacher –productive activity which is able to give qualitative new values of social importance.

Key words: natural science picture of the world, development of the creative activity, natural science thinking, future biology teachers, biological subjects.

Отримано: 13.03.2010

Соціально-психологічні чинники розвитку гендерної ідентичності дівчат-підлітків в умовах сім'ї та в умовах шкіл-інтернатів

У статті висвітлюються аспекти вивчення гендерної ідентичності в сучасній психології особистості та віковій психології. Визначено соціально-психологічні чинники розвитку гендерної ідентичності дівчат-підлітків, які виховуються в родині та в умовах шкіл-інтернатів.

Ключові слова: гендерна ідентичність, соціальні чинники, психологічні чинники, депривація, інтернатне середовище, сімейне середовище.

В статье изложены аспекты изучения идентичности в современной психологии личности, возрастной психологии. Определены социально-психологические факторы развития гендерной идентичности девочек-подростков, которые воспитываются в семьях и в условиях школ-интернатов.

Ключевые слова: гендерная идентичность, социальные факторы, психологические факторы, интернатная среда, семейная среда.

Постановка проблеми: У всьому світі є діти-сироти, і наша держава, звичайно, не виключення. За офіційними статистичними даними Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту, сьогодні в Україні більше 100 тисяч дітей позбавлених батьківського піклування та виховуються в державних закладах: школах-інтернатах, дитячих притулках; 40% з цих дітей не мають рідних взагалі [22]. Для дитини, позбавленої сім'ї, – держава є і батько, і мати. Показником розвинутого суспільства є ціннісне ставлення до підростаючого покоління, розуміння того, що чужих дітей не буває. Державою узаконено систему пільг для дітей-сиріт: на утримання житла, допомога при працевлаштуванні, пільги при вступі до навчальних закладів, матеріальна допомога на навчання, державні стипендії та ін. За результатами спілкування 80% дітей, які мешкають в дитбудинках та школах-інтернатах, вважають себе нещасливими. Інтернат ніколи не стане альтернативою сім'ї, його можна розглядати лише як місце тимчасового перебування дитини [23].

З наукових джерел відомо, що ідентичність стає центральним компонентом самосвідомості особистості в підлітковому віці.